SCENOGRAFI

Scenografi handler om scenens fysiske indretning. Stilmæssigt kan den variere mellem det stiliserede og det realistiske, som hver sine yderpoler på et kontinuum.

Realistisk scenografi

I perioder af teaterhistorien har det været et ideal, at det, der foregik på scenen, kunne opleves, som om det fandt sted i virkeligheden. Det gælder især under naturalismen i det moderne gennembrud ca. 1870-1890, hvor idealet var en detaljeret og virkelighedstro scenografi. Mange stykker foregik i den borgerlige dagligstue, og scenen blev indrettet præcis som en stue så ud på det tidspunkt. De meget omfattende regibemærkninger om scenografien, fx i dramaer af Henrik Ibsen (1828-1906), gør tydeligt opmærksom på dette.

Regibemærkninger om scenografi

Henrik Ibsen: "Hedda Gabler" (1890).

(Et rummeligt, smukt og smagfuldt udstyret selskabsværelse, dekoreret i mørke farver. På bagvæggen er en bred døråbning med tilbageslåede portierer [=døre]. Denne åbning fører ind i et mindre værelse, der er holdt i samme stil som selskabsværelset. På væggen til højre i dette er en fløjdør, der fører ud til forstuen. På den modsatte væg, til venstre, en glasdør, ligeledes med tilbageslåede forhæng. Gennem ruderne ses en del af en udenfor liggende overbygget veranda og løvtræer i høstfarve. Fremme på gulvet står et ovalt tæppebelagt bord med stole omkring. Foran på væggen til højre en bred, mørk porcelænsovn, en højrygget lænestol, en fodskammel med pude og to taburetter. […] – Rundt om i selskabsværelset er en mængde blomsterbuketter stillet i vaser og glas. Andre ligger på bordene. Gulvene i begge værelser er belagte med tykke tæpper. – Morgenbelysning. Solen skinner ind gennem glasdøren.)

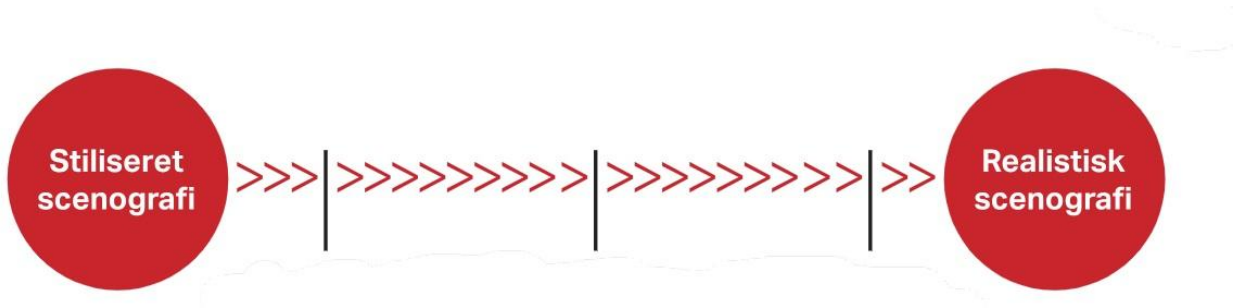
Formålet med den virkelighedstro scenografi var, at publikum skulle indleve sig i den verden, stykket skildrer. Den præcise miljøskildring havde desuden betydning, fordi naturalismens stykker var optagede af at skildre menneskelige mekanismer og havde fokus på miljøet som en afgørende faktor i bestemmelsen af menneskets handlinger i verden.

Stiliseret scenografi

Hverken før eller efter naturalismen har man set en så detaljeret og virkelighedstro scenografi. Før var det slet ikke muligt, fordi teatrene ikke havde økonomi til så omfattende produktioner og desuden heller ikke havde de muligheder, som elektrisk lys på scenen giver. Det elektriske lys blev installeret på de europæiske og amerikanske scener i 1880'erne og 1890'erne, efter at den amerikanske opfinder Thomas Edison (1847-1931) opfandt glødelampen i 1879.

Senere udforsker teatret nogle helt andre muligheder i en mere stiliseret retning. Det foregår parallelt med, at filmmediet kommer på banen med sin helt oplagte adgang til at arbejde med virkeligheden som kulisse.

Modellen her illustrerer, hvordan man kan beskrive de karakteristiske træk ved scenografien i tre forskellige forestillinger og se dem på et kontinuum fra realistisk til teatralsk:

Scenografiens forskellige funktioner

I det 20. og 21. århundredes teater falder valget af scenografi ofte på en minimalistisk scenografi, der giver plads til fortolkning hos publikum. I dag kan scenografien have forskellige formål og udfylde forskellige funktioner udover det miljøbeskrivende. Scenografien spiller med andre ord en større og vigtigere rolle som en medskabende faktor i en forestilling i dag. Ofte er valget af scenografi derfor et af de første valg, der bliver truffet, når processen med en teaterproduktion går i gang – naturligvis i tæt sammenhæng med valget af overordnet intention med forestillingen.

Scenografiens forskellige funktioner og formål

- **Miljøbeskrivende:** medvirker til at give et indtryk af den kontekst, som figurerne agerer i forhold til
- **Stemningssættende:** understøtter fx det romantiske/det trygge/det faretruende ved forestillingen eller virker kontrapunktisk i forhold til det
- **Psykologisk beskrivende:** medvirker til at give en helhedsforståelse af hovedrollens indre liv eller drømme
- **Symbolsk:** giver merbetydning til forestillingens tematik eller personerne
- **Æstetisk:** giver et visuelt bidrag til helhedsoplevelsen
- **Praktisk:** giver fx gode muligheder for ind- og udgange, kan ændre sig og bruges på forskellige måder undervejs, som forestillingen skrider frem.